

Techniky sběru dat

Kvantitativní výzkum -> standardizované techniky
- Striktně jednotné podněty a volba z předem
připraveného souboru kategorií.

- Pozorování
- Škálování
- Rozhovor
- **Dotazník**
- **Experiment**
- Obsahová analýza dokumentů

- snadná a rychlá administrace
- lze oslovit velký počet respondentů
- velké množství údajů
- je možné získat informace, které lze získat jinou technikou
- údaje lze většinou přesně kvantifikovat
- anonymita

Nevýhody

- subjektivita odpovědí
- možnost vyhnout se otázce
- respondentovi nemusí vyhovovat dotazník
- nemožnost dopřevěření otázky v případě dotazník neadministrujeme
- přesnost vymezených otázek a variací
- vymezení prostoru pro odpovědi respondentů
- možnost zkreslení odpovědi žádoucími
- anonymita

Návratnost

- Výzkum je reprezentativní tehdy, když je získáno odpovídající zastoupení všech skupin populace a rozdílným vztahem ke sledovanému jevu.
- návratnost = poměr mezi vydanými dotazníky a vyplněnými dotazníky zastavenými ke zpracování
- u % nejlepší výsledky 70 % a více, ale u telefonických výzkumů třeba jen 25 %
- Do návratnosti zasahuje rekonstruování a technické problémy, špatný servisní obslužba, konkrétní jazyková neznalost nebo zanedbání, nepříjemná schůzka a odměrnost
- řešení z šikovných akcentů kvality dat
- Ma být pravidelně sledována ve výzkumných úpravách

Likertova škála

Likertova škála je metoda měření, která umožňuje kvantifikovat kvalitu odpovědí na otázky, které mají několik možných odpovědí. Každá odpověď je hodnocena na základě předem stanovených kritérií a výsledky jsou agregovány do celkové hodnoty.

Posuzovací škála

Posuzovací škála je metoda měření, která umožňuje kvantifikovat kvalitu odpovědí na otázky, které mají několik možných odpovědí. Každá odpověď je hodnocena na základě předem stanovených kritérií a výsledky jsou agregovány do celkové hodnoty.

Skupinová metoda

Skupinová metoda je metoda měření, která umožňuje kvantifikovat kvalitu odpovědí na otázky, které mají několik možných odpovědí. Každá odpověď je hodnocena na základě předem stanovených kritérií a výsledky jsou agregovány do celkové hodnoty.

Pozorování

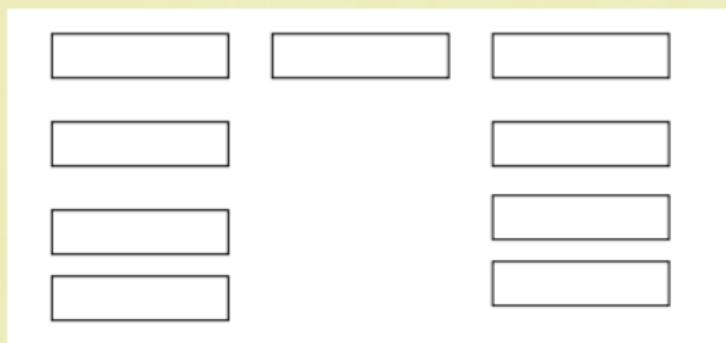
- kvanti : už před začátkem pozorování víme přesně, co a jak budeme pozorovat = **strukturované pozorování**
- Přímé, nepřímé (ze záznamu)
- Zúčastněné, nezúčastněné
- Pozorovací arch, do kterého se zaznamenávají pozorované kategorie
- Zaznamenává se výskyt jevů/trvání jevů
- Vyhodnocuje se frekvence (četnost) výskytu, a/nebo sekvence

Př.
obtížn
(Prů

Jednoduchý jazyk	1
Těžké pojmy	1
Podrobný výklad	1
Zajímavý text	1

Mapa třídy

- schéma rozmístění žáků ve třídě
- zaznamenáváme např. frekvenci komunikace učitele s jednotlivými žáky (zóna dominantní aktivity učitele, zóna vyrušování žáky), nebo pohyb učitele/žáků během vyučování)



Záznam činnosti učitele a žáka

- základem je seznam činností
- pozorovatel zaznamenává výskyt jednotlivých činností čárkou
- př. učební činnosti žáka a jejich frekvence

Př. Flandersův systém na pozorování komunikace ve třídě

- 10 kategorií jevů, využitelné pro frontální vyučování
- hrubý obraz o činnosti žáka, podrobný o činnosti učitele
- kódování činností U a Ž v několikavteřinových intervalech

Řeč učitele	1. Akceptuje žákovy city 2. Chválí a povzbuzuje 3. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí 4. Klade otázky 5. Vysvětluje 6. Dává pokyny nebo příkazy 7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu
Řeč žáka	8. Odpovídá 9. Hovoří spontánně
Ostatní kategorie	10. Ticho. Pauzy. Zmatek

"Vím, že se někteří z vás necítíte dobře (1), nedejte se znechutit (2) a zkoušejte dál (6)."

„Výborně, Bětko“ (2). „Dobře, dál“ (6)

„Dobře, to byl jeden názor, kdo má jiný?“ (3)

Př. Škála určování obtížnosti učebního textu (Průcha 1984, 1998)

Jednoduchý jazyk	1	2	3	4	5	N	Složitý jazyk
Těžké pojmy	1	2	3	4	5	N	Přiměřené pojmy
Podrobný výklad	1	2	3	4	5	N	Všeobecný výklad
Zajímavý text	1	2	3	4	5	N	Nudný text

Dotazník

- Nejrozšířenější pedagogická výzkumná metoda
- Podstata: zjištění dat o respondentovi, jeho názorů, postojů k problémům, které mě jako výzkumníka zajímají
- Psaný soubor otázek
- Respondent = osoba, která vyplňuje dotazník
- Při vyplňování dotazníku respondent čte otázky, interpretuje je a následně na ně odpovídá
- Položka/otázka = prvek dotazníku
- Administrace dotazníku = způsob zadávání dotazníku
- Průvodní dopis
„Prosím, abyste neotáleli s vyplněním dotazníku, protože jsem v časové tísní.“

Formáty odpovědí

Nabídnuté kategorie musí být:

- Vzájemně vylučující
- Musí odpovídat naší populaci a cílům výzkumu (například vzdělání u vězňů)
- Musí odpovídat otázce, která jim předchází

Jak se ptát na cit

- zaručit anonymitu
- zdůraznit význam správnosti a spojitost otázky s cílem výzkumu
- úvod či předcházející série otázek respondentovi uklidní (všechny poskytnete kontext)

Výhody

- snadná a rychlá administrace
- lze oslovit velký počet respondentů a získat tak velké množství údajů
- je možné získat informace, které nejsme schopni získat jinou technikou
- údaje lze většinou plně kvantifikovat
- anonymita

Nevýhody

- subjektivita odpovědí
- možnost vyhnout se otázce
- respondenti nemusí vyhovovat daná forma dotazování
- nemožnost dovysvětlení otázky v případě, kdy sami dotazník neadministrujeme
- přesnost vymezených otázek a variant - striktní vymezení prostoru pro odpovědi respondenta
- možnost zkreslení odpovědí žádoucím směrem
- anonymita

Sestavujeme dotazník

Co má vliv na jeho podobu?

- koncepty a indikátory, které jsme pro něj vyvinuli – zahrneme měření závislé proměnné, nezávislé proměnné a demografických údajů
- způsob, jakým budeme analyzovat data
- administrace dotazníku

Formulace otázek

1. Je otázka jasná a jednoduchá?

(vyhněte se žargonu, technickým termínům, negativním formulacím)

„Je vaše domácnost patriarchální nebo matriarchální?“

„Myslíte si, že jsou neplodní lidé stigmatizováni?“

„Myslíte si, že marihuana by neměla být dekriminalizována?“

„Souhlasíte s tím, že bývalí spolupracovníci StB nemají zastávat vysoké funkce ve státní správě?“

Ano - Ne.“

„Jaký literární žánr si v knihovně půjčujete nejčastěji?“ (výzkum vězňů)

Formulace otázek

2) Může být otázka zkrácena?

„Jak si vysvětľujete to, že během tak dlouhé doby, co jste vy ani manžel nepraktikovali žádnou metodu antikoncepce, nedošlo k početí, a přitom lékař nezjistil žádnou příčinu neplodnosti?“

„Kolikrát jste za posledních šest měsíců hovořil s lékařem kvůli Vaším zdravotním obtížím, ať už to byl Váš praktický lékař nebo specialista; neberte prosím v úvahu případy, kdy jste věc jen konzultoval se známým, který je lékařem.“

Formulace otázek

3) Není otázka dvojitá?

„Nabízí věznice dost vzdělávacích programů, nebo by mohla být nabídka širší? Ano-Ne“

„Jak často se stýkáte se svými rodiči?“

„Pokládáte problémovou metodu za účelný prostředek aktivizace žáků a používáte ji?“

4) Není otázka sugestivní?

„Myslíte si, že stát by měl podporovat budování jeslí, i když způsobují deprivaci?“

„Myslíte si, že ženy by se měly plně věnovat svým dětem po celou dobu rodičovské dovolené?“

„Byl jste bezdomovcem proto, že ceny podnájmu v Brně jsou vysoké?“

„Zesměšňujete někdy žáky?“

Pozn. Jak je

Souhlasíte s pos
nemocnice v Afg
X
Souhlasíte s nas
nemocnice v Afg

Pozn. Jak je důležitá formulace

Souhlasíte s poskytnutím české vojenské nemocnice v Afghánistánu?

X

Souhlasíte s nasazením české vojenské nemocnice v Afghánistánu?

Formulace otázek

5) Je otázka konkrétní?

- „Slaví se ve vaší rodině svátky?“
- „Kolik je váš průměrný příjem?“
- „Kolik máte dětí?“
- „ Jak často si přisolujete pokrmy?“
- a) Nikdy
 - b) Zřídka
 - c) Jen když je potřeba
 - d) Často
 - e) Vždy

6) Nevzniká efekt sociální žádoucnosti odpovědi?

- Tendence respondentů zabránit tomu, aby vypadali špatně – zábrana odhalit postoj, který se neshoduje s normami ve společnosti
- Snaha vyhnout se ohrožení
- Přesná odpověď narušuje respondentův obraz sebe sama

Jak se ptát na citlivá data?

- zaručit anonymitu
- zdůraznit význam správnosti odpovědi, jasnou spojitost otázky s cílem výzkumu
- úvod či předcházející série otázek, která respondentu uklidní (všechny odpovědi jsou ok), poskytne kontext
- redukovat roli tazatele (kartičky, ilustrace, piktogramy, viněty, projekční otázky, odkazy na ostatní: „jaký je člověk, který...“)
- pozor na míru detailnosti (obecnější kategorie – př. příjem, kouření marihuany)

Efekt vynucené odpovědi

Př. Souhlasíte se změnou zákona o sociálních službách?

Řešení:

- Užít filtrační otázky
- Dát mezi varianty odpovědí „nemám názor“, nebo „nevím“

Dramaturgie dotazníku

- Úvod (vč. ilustračního příkladu vyplnění)
- Postupujeme od jednodušších, zábavnějších otázek ke složitějším
- Struktura dotazníku musí být logická, jednoduchá, musí respondenta vést (používáme předělující či propojující texty)
- Respondent musí vědět, jak má označit odpovědi a musí mít prostor na odpověď
- Demografické otázky nakonec!
- Užívat filtrační otázky
- Střídat typy otázek a formáty odpovědí, střídat pozitivní a negativní formulace – DOTAZNÍK NESMÍ NUDIT
- Délka dotazníku – co nejkratší (ideální je maximum 15 min)

řešení postojů a názorů, skládá se z
a pětibodové stupnice

l:
tát by měl podporovat církevní instituce“
zhodně ano
íše ano
vím
íše ne
zhodně ne

cí

evu nebo jeho
ení určením

tů na škále od 1
Pokud se předmět

řadová škála

di oblíbenosti vyučovacích
řměty podle oblíbenosti atd.

s důležité při výběru

emí

Formáty odpovědí

Nabídnuté kategorie musí být:

- Vyčerpávající
- Vzájemně se vylučující
- Musí odpovídat naší populaci a cílům výzkumu (například vzdělání u vězňů)
- Musí odpovídat otázce, která jim předchází

Různé typy škál

Likertova škála

- na měření postojů a názorů, skládá se z výroků a pětibodové stupnice

Příklad:

„Stát by měl podporovat církevní instituce“

Rozhodně ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Rozhodně ne

Posuzovací škála

- umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu
- posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále
- lichý počet stupňů

Př. Určete oblíbenost vyučovacích předmětů na škále od 1 (nejvíce oblíbený) po 7 (nejméně oblíbený). Pokud se předmět nevyučuje, zakroužkujte N.

Čeština	1	2	3	4	5	6	7	N
Matematika	1	2	3	4	5	6	7	N
Fyzika	1	2	3	4	5	6	7	N

Pořadová škála

- Uveďte pořadí oblíbenosti vyučovacích předmětů
- Seřadte předměty podle oblíbenosti atd.

Příklad:

„Co je pro vás důležité při výběru partnera?“

Vzhled
Charakter
Příjem
Rodinné zázemí

Návratnost

- Výzkum je reprezentativní tehdy, když je zajištěno odpovídající zastoupení všech skupin v populaci s rozdílným vztahem ke sledovanému jevu.
- návratnost = poměr mezi vydanými dotazníky a vyplněnými dotazníky zařazenými ke zpracování
- v % (výborné výsledky 70 % a více, ale u telefonických výzkumů třeba jen 25 %).
- Do návratnosti zasahuje nekontaktování (technické problémy, špatný seznam), obtížné kontaktování (respondenta nelze zastihnout, nejde smluvit schůzku) a odmítnutí
- Jeden z klíčových ukazatelů kvality dat
- Má být pravdivě sdělována ve výzkumných zprávách

Co má vliv na návratnost?

- charakteristika respondenta, sociální kontext, životní styl
- to, zda respondenta známe z předchozí komunikace
- Téma výzkumu, metoda administrace dotazníku, délka a komplexnost dotazníku, počet kontaktování, budování tazatelské sítě
- Dlouhodobě se ukazuje, že důležitá je komunikace s respondenty a výše odměn respondentům neovlivňuje návratnost výzkumu (ba naopak hmotná zainteresovanost respondentů zkresluje výsledky)

Experiment

- laicky - zkouška, pokus
- vědecky - test na zjišťování kauzálních příčin

"nejvědecktější" metoda vs. problematická metoda v humanitních vědách

- systematické působení na objekt nebo systematické měnění přísně kontrolovaných podmínek, v nichž se objekt nachází, a zjišťování změn, které takto nastanou, za účelem ověřit nebo vyvrátit hypotézu
- opak pozorování (co nejmenší vliv vs. vše pod kontrolou)
- vše se odvíjí od hypotézy, která formuluje tvrzení o vztahu mezi 2 či více proměnnými
 - (alespoň) 2 rovnocenné skupiny

Proměnné v experimentu

Nezávislé proměnná

- vstupy, podněty, faktory
- proměnná, se kterou výzkumník manipuluje a jejíž vliv očekává

Závislé proměnná

- výstupy, reakce, odezvy
- proměnná, jejíž změny výzkumník sleduje a měří
- její změny jsou vyvolány manipulací s nezávislou proměnnou, případně vlivem intervenujících proměnných

Intervenující/inferenční proměnná

- proměnné, které ovlivňují závislou proměnnou mimo působení nezávislé proměnné (zasahují do vztahu)

3 kroky v experimentu

1. Registrace proměnných na začátku experimentu - závislé, nezávislé, intervenující
2. Systematická manipulace nezávislymi proměnnými
3. Registrace hodnot závislých proměnných

Chyby v experimentu

- chyby experimentátora
- chyby pokusné osoby, resp. posuzovatele
- instrumentální a technické chyby
- chyby koncepční a interpretační
- chyby ve výběru pokusných osob

Nevtíravé techniky výzkumu

Standardizované pozorování

- zkoumané osoby nevědí, že jsou pozorovány
- pozorovatel ukrytý (skrytá kamera, jednostranně průhledné zrcadlo, sociální ukrytí pozorovatele)
- etické rozměry!

Studium dokumentů

- úřední statistiky
- nápisy na veřejných záchodcích
- opotřebovanost koberce v muzeu
- záznamy snů
- osobní deníky
- odpadkové koše
- webová diskuzní fóra
- soudní dokumenty
- **Obsahová analýza**
- **Sekundární analýza**